

زنجیرە وتاری (شیرك و شیركی گوێڕایەڵی كردن)

الشرك وشرك الطاعة

الدستور من اهواء اليهود والنصارى

دەستور لە ئارەزوو وهەوەسی جوولەكە و نەسارایە

شێخی موجاهید

تقبله الله

أبو علي الأنباري

وەرگێڕان و ئامادەكردنی

پێگەی ڕاستەڕێ

پێگەی ڕاستەڕێ

بسم الله الرحمن الرحيم

وتارى
شێخ ئەبى عەلى ئەنبارى -تقبه الله-

وتارى (حەوتەم)

بەناونيشانى
دەستور لە ئارەزوو وهەوەسى جوولەکە و نەسارِایە

وەرگێڕانى
پێگەى ڕاستەڕێ

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله

خوایە حەقمان بە حەق پیشان بدە و یارمەتیمان بدە لەسەر شوێنکەوتنی، وە باتڵیشیمان بە باتڵ پیشان بدە و یارمەتیمان بدە لەسەر ئەوەی لێی دووربکەوینەوە، خوایە ئەوەمان فێر بکە کە سوودمان پێدەگەیەنێت و سوودبەخشمان بکە بەوەی فێرمان دەکەیت، پەروەردگارا لەوانەمان بکەیت کە کار بە زانستەکەیان دەکەن، خوایە زانستەکەمان بکە بە بەڵگە و حوجحە بۆمان ئەو ڕۆژەی بە دیدارت دەگەین و نەیکەیتە حوجحە بەسەرمانەوە ئەی چاکترینی بە بەزەییان، ئەی پەروەردگارم سینەم ئاسوودە و گوشاد بکە و کاروبار و هەوڵ و کۆششم بۆ ئاسان بکە و گرێی زمانم بکەرەوە و زمانم گۆیا و پاراو بکە تا لە گوفتارم تێبگەن، پەروەردگارا کردەوەکانم چاك بکە و تەنها بۆ ڕەزامەندی تۆ بێت و هیچ بەشێکی تێدا نەبێت بۆ هیچ یەکێك لە دروستکراوانت.

هێشتاکە قسەمان دەربارەی قانون و دەربارەی دەستور و حەقیقەتی دەستور و حوکمی شەرع لەبارەی ئەم دەستورەوەیە، لە دیداری پێشوو وتمان کە ئەم حوکمانە هەر هەمووی بە حوکمانێکی جاهیلی لە قەڵەم دەدرێت، وە باسی ئەوەمان کرد کە حوکمەکان یان جاهیلییە بەتەواوی یان حوکمەکان خواییە، وە چینی سێیەم ئەوانەی دەیانەوێت لە نێوان ئەم دووانەدا ڕێگەیەك بگرنەبەر، ئەوانە الله تعالى دەربارەیان فەرمووی (أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗاۚ)، ئەم تەکفیرە لە کوێوە هات؟ تەنها بابەتێك هەیە ئاماژەی پێدەکەم بەرلەوەی بچمە نێو بابەتی سەرەکی، ڕێسایەك هەیە کە شێخ عبد اللطيف آل الشيخ -رحمه الله- دایناوە دەڵێت: "ئیسلام و شیرك دژیەکن کۆ نابنەوە، وە دوو دژیەکیش کە یەکتر هەڵبوەشێننەوە کۆ نابنەوە و بەرزیش نابنەوە"، مانای ئەم قسەیە چییە؟ دژیەکەکان لە لای شارەزایانی مەنتیق -پێم وابێت بەم شێوەیە پێناسەی دەکەن- : "هەموو گشتییێك (كلي) لەژێریدا زیاتر لە دوو بەشە"، ئەمە پێی دەوترێت دژیەکەکان، ناوێکی گشتی کە لەژێریدا زیاتر لە دوو بەش هاتووە ئەمە لە دژیەکەکانە، وەك درەخت، ئەمە لە گشتییەکانە لە ناوەکان بەڵام لەژێر ئەم ناوەدا هەنجیر هەیە هەنار هەیە و هی تریش..، جا ئەم درەختانە دژیەکن ناکرێت ئەم درەختە لەگەڵ ئەو درەختەی تر کۆ بکرێنەوە لە یەك کاتدا، هەنار و هەنجیر لە یەك کاتدا ئەم کارە ناکرێت. کەوایە دژیەکەکان کۆ نابنەوە بەڵام دەکرێت بەرز ببنەوە، واتە ئەم درەختە وتمان هەنارە، دەشێت هەنار دەرنەچێت و دەشێت ببێتە هەنجیر یان خورما و هی تریش.. کەوایە بەدڵنیاییەوە کۆ نابنەوە بەڵام دەکرێت بەرز ببنەوە، جا ئەم درەختە بەتایبەت ئەمە نیە و ئەوی تر نیە بەڵام ئەمەیانە، ئیسلام و شیرك لەو دژیەکانەیە کۆ نابنەوە، ناکرێت لە ئینساندا لە یەك کاتدا شیرك و ئیمان کۆ ببنەوە، ناکرێت، ئەمە بەشی یەکەم لە ڕێساکە.

بەشی دووەم لە ڕێساکە وتی: ونقيضان لا يجتمعان ولا يرتفعان، پێناسەی هەڵوەشێنەرەوەکان بەم

شێوەیەیە: "هەموو گشتییێك کە لە ژێریدا تەنها دوو بەشی لەخۆگرتووە" ئەمە پێی دەوترێت هەڵوەشێنەرەوەکان، وەك بابەتی ئینسان دەڵێی یان زیندووە یان مردووە، بۆیە ناکرێت لە هیچ بارێك لە بارەکان ئەم دوو دژیەکە هەڵوەشێنەرەوەیە لە ئینساندا کۆ ببنەوە، واتە زیندوو و مردوو بێت یاخود مردوو و زیندوو بێت، ناکرێت هەڵوەشێنەرەوەکان هەرگیز کۆ ببنەوە، ڕێساکە دەڵێت: "وە دوو هەڵوەشێنەرەوە کۆ نابنەوە -پاشان دەڵێت- وە بەرزیش نابنەوە" مانای (لا يرتفعان) : واتە ناکرێت ئینسان نە زیندوو بێت نە مردوو، پێویستە یەکێکیان جێگیر بکەین جا کاتێکیش یەکێکیانمان جێگیر کرد ئەوی تر بەرز دەبێتەوە، جا ئیسلام و شیرك لەم جۆرەیە دوو دژیەکی هەڵوەشێنەرەوەن کۆ نابنەوە و بەرزیش نابنەوە، واتە ناکرێت ئینسان ئیماندار بێت و شیرکی هەبێت، ئەمە دەستەواژەیەکی هەڵەیە، لە هیچ بارێك لە بارەکان ناکرێت موسڵمانێك شیرکی هەبێت، ئەمە هەڵەیە ؛ چونکە ئیسلام لەگەڵ شیرك کۆ نابنەوە لە هیچ بارێك لە بارەکان و کاتێك کۆ ببنەوەش ئەوا یەکێکیان بەرز دەبێتەوە، ئەگەر وتمان موسڵمان و موشریك کاتێك شیرك چەسپا پێویستە ئیسلام بەرز ببێتەوە و لابچێت، بەڵگەی ئەم قسەیە چییە، ئەم وتەیەی الله ـیە -عز وجل-﴿ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ ﴾[1] ، کەوایە ویستیان دوو دژیەکی هەڵوەشێنەرەوە کۆ بکەنەوە! لە نێوان ئیسلام و کوفردا، الله عز وجل چی فەرمووە؟ فەرمووی (أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا) کاتێك کوفر جێگیرکرا و چەسپێنرا، ئیمان بەرز بووەوە، بۆیە حەزم کرد ئاماژە بدەم بەم بابەتە و ئەگەر الله عز وجل ئاسانی کرد ئەوا بە فراوانی دەچینە نێو ئەم باسە لە ڕۆژێك لە ڕۆژەکان.

دێینەوە لای بابەتەکەمان تەواوکردنی قسەکان لەبارەی دەستورەکان، ئەم قانونانە کە حوکمی موسڵمانانی پێدەکرێت، قسەم دەربارەی موسڵمانانی ئێستایە لە وڵاتانی ئیسلام، سیفەتی ئەم دەستور و ئەم قانونانە ئەوەیە کە لە ئارەزوو وهەوەسی جوولەکە و نەسارایە، بەڵگە چییە لەسەر ئەم قسەیە؟ الله تعالى دەفەرموێت:﴿ وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ ۗ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾[2]، واتە: هەرگیز جوولەکە و گاورەکان لە تۆ (ئەی محمد (ﷺ)) ڕازی نابن، هەتا بە تەواوی شوێن ئایین و بەرنامەیان نەکەویت، پێیان بڵێ: بێگومان ڕێی ڕاست و دروست، هەر ئەم بەرنامە و ڕێبازەی خوایە، خۆ ئەگەر شوێن ئارەزووەکانی ئەوان بکەویت پاش ئەوەی زانیاری و زانستیت پێگەیشتووە، ئەوە بزانە کە لە لایەن خواوە هیچ سەرپەرشتیاری و

(١) النساء :١٥٠

(٢) البقرة: ١٢٠

یارمەتییەکت دەست ناکەوێت.

پەیوەندی ئەم ئایەتە چییە بەو ناونیشانەی دامانناوە و وتمان ئەم دەستورانە لە ئارەزوو وهەوەسی جوولەکە و نەسارایە؟

لە دەستپێکدا الله تعالى لەم ئایەتە پیرۆزەدا باسی هەندێك بابەتی کردووە، لە نێو ئەم بابەتانەش، یەکەم: ئەو جێگیری کردووە -واتە الله تعالى جێگیری کردووە- کە جوولەکە و نەسارا دینیان هەیە و پاشان بە هەمان شێوە جێگیری کردووە کە جوولەکە و نەسارا ئارەزوو و هەوەسیان هەیە (وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ ٱلْيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَـٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ ۗ وَلَئِنِ ٱتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُم) کەواتە ئەوان دینیان هەیە و بە هەمان شێوە ئارەزوو و هەوەسیان هەیە، الله تعالى ئەم دوو شتەی جێگیرکردووە لەم بابەتەدا، جا ئایا مەبەست چییە لە (الأهواء) و مەبەستیش چییە لە (الملة) لەم ئایەتە پیرۆزەدا؟ ئیمامی قورتوبی و جگە لەویش لە زانایان وتویانە: مەبەست لە (الملة) لێرەدا دین و شەریعەت و حوکمە، بەڵام وشەی (الملة) لێرەدا بە واتای دین دێت (وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ ٱلْيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَـٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ) واتە هەتا شوێن دینیان نەکەویت، بەڵگە چییە لەسەر ئەوەی (الملة) بە مانای دین دێت؟ ئایەتێك هەیە لە سورەتی (یوسف) الله تعالى لەسەر زمانی پێغەمبەر یوسف لە ڕێگەی وەحی دەفەرموێت﴿إِنِّى تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَهُم بِٱلْـَٔاخِرَةِ هُمْ كَـٰفِرُونَ ٣٧ وَٱتَّبَعْتُ مِلَّةَ ءَابَآءِىٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ ﴾ واتە: بەڕاستی من دینی قەومێکم واز لێهێناوە کە باوەڕ بە الله ناهێنن و هەمیشە بڕوایان بە قیامەتیش نیە * بەڵکو شوێنی دینی باو وباپیرانم ئیبراهیم و ئیسحاق و یەعقوب کەوتووم.

کەوایە جێگیری کرد کە کافران دینێکیان هەیە و جێگیری کرد و چەسپاندی کە پێغەمبەر ئیبراهیم و ئیسحاق و یەعقوب دینێکیان هەیە، بەڵام کاتێك قسە دەکەین دەربارەی ئەم دینانە فەرمووی (إِنِّى تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَهُم بِٱلْـَٔاخِرَةِ هُمْ كَـٰفِرُونَ) کەوایە دینەکە دەشێت دینی کوفر بێت و دەشێت دینی ئیمان بێت (وَٱتَّبَعْتُ مِلَّةَ ءَابَآءِىٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ) ئەمە دینی ئیمان بەڵام ئەوی تر دینی کوفرە لەبیر نەکەی، ئەمە سەبارەت بە (الملة)، کەمێك لەلای دەوەستین پێش ئەوەی بێینە لای (الأهواء).

(وَلَئِنِ ٱتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُم) چی تێدەگەین لەم ئایەتە؟ بابەتی یەکەم ئەوەی لێی تێدەگەین: پەیوەندی جوولەکە و نەسارا چییە بە ئێمەی موسڵمان، پاشان پەیوەندی ئێمە چییە بە جوولەکە و نەسارا؟ سەبارەت بە پەیوەندی ئەوان بە ئێمە ئەوا لەسەر دوژمنایەتی دامەزراوە، چونکە الله تعالى دەفەرموێت (وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ ٱلْيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَـٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ۗ) کەوایە دوژمنایەتییان بەرپاکردووە لەگەڵمان بەهۆی دینەکەمانەوە،

دەکرێت جوولەکە و نەسارِا دوژمنایەتیان هەبێت بەهۆی هۆکاری تر، دەشێت دوژمنایەتی فڵانە سەرۆك یان فڵانە دەستە یان فڵانە دەوڵەت بکەن بەهۆی هەندێك بەرژەوەندی، هەروەك ئێستا وایە لەگەڵ ئێران، هەروەك لەگەڵ سەدام هەیانبوو کاتی خۆی کە چۆن پشتگیرییان کرد دواتریش لێی هەڵگەڕانەوە، کەوایە ئەم دوژمنایەتیەیان لە پێناو دین نەبوو بەڵکو بۆ هەندێك بەرژەوەندی بوو کە هەیانبوو، جا ئەگەر ئەم بەرژەوەندییانە هاتەدی ڕازی دەبن، کاتێکیش ئەم بەرژەوەندییانە نەمان ئەوا توڕە دەبن، وە هەروەها هەندێك حیزب هەیە بانگەشەی موسڵمان بوون دەکەن، زۆربەی کات لێیان ڕازیین بەڵام هەندێك جاریش توڕە دەبن لێیان، جا ئەم توڕە بوونەیان لەبەر دینەکەیان نیە بەڵکو بەهۆی هۆکاری ترەوەیە، بەڵام دوژمنایەتییان بۆ ئەهلی سوننە و جەماعە ئەمە دوژمنایەتی کردنی عەقیدەیە هیچ چارەسەرێکی نیە، دوژمنایەتی لە نێوان جوولەکە و نەسارِا و گەلانی تر ئەگەر لەسەر بەرژەوەندی بێت ئەگەر لەسەر ناکۆکی و جیاوازی بێت ئەگەر ئەگەر ..، ئەمانە هەمووی دەگونجێت چارەسەر ببێت، تۆ دەبینی دوژمنایەتییان چەندە بۆ ئێران، لەو کاتەوەی ئەو گەمژەیە -پەرژین بێت لە ڕووتان- خومەینی گەیشتە دەسەڵات تاوەکو ئەمڕۆمان، شەیتانی گەورە و سوپای قودس و ناصر و ناصر..، بەڵام دوژمنایەتییەکەیان ئەوا ئەم دوژمنایەتیەیان بەرپا نەکردبوو لەسەریان، بۆچی؟ چونکە ئەو دوژمنایەتیە نیە کە بەرامبەر ئەهلی سوننە و جەماعە هەیانە، بەڵکو بریتییە لە دوژمنایەتی بەرژەوەندییەکان، باشە، بەڵام دوژمنایەتییان بەرامبەر ئەهلی سوننە، نەخێر، ئەم دوژمنایەتییە هیچ چارەیەکی نیە، وە بەڵگەش لەسەر ئەوەی ئەم دوژمنایەتییە چارەی نیە ئەم وتەیەی الله تعالی یە ﴿وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا ﴿٢١٧﴾﴾[1]، واتە: وە بەردەوام دژتان دەجەنگن هەتا واتان لێبکەن لە دینتان پاشگەز بینەوە، ئەگەر بۆیان بکرێت.

کەوایە جەنگی ئەوان بەردەوامە لە دژمان و ئەم جەنگەش ناوەستێت تەنها ئەگەر توانیان وامان لێ بکەن لە دینەکەمان پاشگەز ببینەوە، جا ئەگەر پاشگەز بووینەوە لە دینەکەمان ئەوکاتە جەنگەکە دەوەستێت، بۆیە لێرەوە پێم گەیاندن ئەوەی دەمویست کە دوژمنایەتی جوولەکە و نەسارِا بۆمان ئەگەر پابەند بووین بە دینەکەمان کە مەبەستم پابەند بوون بە دین ئەوەیە هەروەك لە فەرموودەی پەروەردگارمان هاتووە﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً ﴿٢٠٨﴾﴾[2]واتە دەست بە ئیسلامەوە بگرن بە تەواوەتی و واز لە هیچ شتێکی مەهێنن، بۆیە هەر کەسێك دەستی بە دینەوە گرت بە تەواوی

(١) البقرة: ٢١٧

(٢) البقرة: ٢٠٨

ئەوا جوولەکە و نەسارِا دوژمنایەتی دەکەن و ئەم دوژمنایەتییەش ناوەستێت لە هیچ بارێك لە بارەکان، تاوەکو الله موسڵمانان توانادار دەکات و ئەوانە تێکدەشکێن، سەبارەت بەو کەسەش کە بانگەشەی موسڵمان بوون دەکات و دەست بە ئیسلامەوە ناگرێت بە تەواوی جا ئەوانە ئەگەر دوژمنایەتیشیان بکەن، دوژمنایەتییان ناکەن بەهۆی دینەکەیانەوە بەڵکو دوژمنایەتییان دەکەن بەهۆی هۆکاری ترەوە. وە واتای (ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةً) ئەوەیە دەست بە دینەوە بگرین بە بانگەواز و بە جەنگ و جیهادەوە، ئەمە پەیڕەوکردنی ئیسلامە بە تەواوی، هەر بۆیەش ئەگەر موسڵمانان واز لە جیهاد بێنن ئەوا لێیان ڕازی دەبن، وەك ئاشکرا و زانراویشە وازمان لە دینەکەمان نەهێناوە بەردەوام نوێژ دەکەین و دەچین بۆ مزگەوتەکان و بە ڕۆژوو دەبین و زەکات دەدەین و حەج دەکەین، کێشەیان نیە بەڵام تەنها بیر لە هەڵگرتنی چەك مەکەرەوە چونکە ئەگەر ئەم پایانەت جێبەجێ کرد و لەگەڵ ئەم پایانەش هێز و هەڵگرتنی چەك و جیهاد کردنت لە پێناو الله خستە سەر، تۆ ئێستا ناکرێت ڕێك بکەون لەگەڵت لە بارێك لە بارەکان و لێت ڕازی نابن تاوەکو شوێنکەوتەی ئەوان نەبیت (وَلَن تَرۡضَىٰ عَنكَ ٱلۡيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمۡۗ) کەوابوو پەیوەندی لە نێوان ئێمە و ئەواندا پەیوەندی جەنگانە و ناوەستێت تاوەکو بەرپابوونی قیامەت.

شتێکی تر لەو ئایەتانەی ئاماژە دەکەن بە پەیوەندی لە نێوان ئەهلی سوننە لە لایەك و جوولەکە و نەسارِا لە لایەك، هەروەك دەزانن ڕاگەیاندن ئێستا یەکێکە لە هۆکارەکانی جەنگ -هۆکارێکە لە هۆکارەکانی جەنگ- وە هەر یەکێکیان ڕاگەیاندن بەکاردەهێنن بە ڕێگەیەك، وە ڕاگەیاندن هەروەك دەزانن لە سوننەتی پێغەمبەرمانە (ﷺ)، وە بە هەمان شێوە خەڵکی مەککە ڕاگەیاندنیان بەکاردەهێنا لە جەنگەکەیان لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ)، سەبارەت بە نیشانەی جیاکەرەوە لە نێوان ئەهلی سوننە و جەماعە و جوولەکە و نەسارِا لە بابەتی ڕاگەیاندن، نیشانەی جیاکەرەوە لە فەرموودەی الله تعالی هاتووە ﴿ وَلَتَسۡمَعُنَّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ مِن قَبۡلِكُمۡ وَمِنَ ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُوٓاْ أَذٗى كَثِيرٗاۚ ١٨٦ ﴾[1]، واتە: هەروەها سوێند بێت لە خاوەنانی کتێبی پێش خۆتان و لە موشریك و هاوەڵگەرانەوە ئازارێکی زۆر دەبیستن.

بۆیە کاتێك ئەم ڕاگەیاندنە دەبینین ئازارێکی زۆر دەچێژین بەهۆی ئەم ڕاگەیاندنەوە، ئەمە شتێکە سینەکان گوشاد و فراوان دەکات بەهۆی ئێمەوە، دڵنیادەبمەوە کە من لە ئەهلی ئەم ئایەتەم بە بەڵگەی ئەوەی ئەوان لە ڕاگەیاندنیان سست و سارد نابنەوە لە گەیشتن بە ئێمە جا یەکسانە کە ڕاگەیاندنێکی دامەزراو بێت لەسەر درۆ، دامەزراو بێت لەسەر حەق، دامەزراو بێت لەسەر ڕاستگۆیی، هەر چییەك

(١) آل عمران: ١٨٦

بێت گرنگ ئەوەیە ئازار دەچێژم بەهۆی ئەم ڕاگەیاندنەوە، جا ئەو ئازاردانەی ئێمە لە ڕاگەیاندن هۆکاری شادومانی و ئاسوودەییە بۆ ئێمە، هەرچەندە هەندێك جار ئەم ڕاگەیاندنە دڵتەنگمان دەکات، چونکە دەبینین هەندێك لە موسڵمانان کاریگەر دەبن بەم ڕاگەیاندنە، تەنانەت هەیانە باوەڕ دەکات بەوەی ئەوانە دەیڵێن، وە نازانم چۆن نەسرانییێك بووە ڕاستگۆ لە لای ئەوانە، چونکە موسڵمان ئەگەر درۆ بکات قسەی لێ وەرناگیرێت، جا چ بگات بە نەسرانییێکی موشریکی دوژمنی الله و پێغەمبەرەکەی و دوژمنکاری موسڵمانان پاشان دوای ئەوە دەبێتە جێی متمانە و ڕاستگۆیی و هەواڵەکانیشی لێ وەردەگیرێت بە گوێرەی ئەمە، کەوایە ئەمە نیشانەی جیاکەرەوەن لە نێوان ئێمە و ئەواندا، جا کاتێك وتم (وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ) ئەوا بزانە کە ئایەتەکە مەبەستی ئەوانەیە نەك جگە لەوان، هەر بۆیە ئیخوانی میسڕ کاتێك دەسەڵاتیان گرتە دەست لە میسڕ، یەکەم شاند لەوانەی سەردانی میسڕیان کرد بریتی بوون لە ئەمریکییەکان، یەکەم شاند بوون کە سەردانیان کردن، ئەوان ڕازی بوون پێیان و خۆیان لێ نزیك دەکردنەوە، وە غەننوشی کاتێك لە تونس بوو سەردانی ئەمریکای کرد و دەستی کرد بە خۆنزیك کردنەوە لەوانە کە هەندێك یارمەتی و کۆمەکی پێدەویست و لە بیری کرد کە الله عز وجل ڕەزاقە ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ﴿٩٦﴾﴾[(١)] ، دەرگای خێر و بەرەکەتی ئاسمان و زەوی ناکرێتەوە لە ئەمریکا بەڵکو بە ئیمان و تەقوا دەکرێتەوە، چوو بوو بۆ وڵاتی ئەمریکا داوای پارەی لێ دەکردن، وتی: "نازانم ئەمریکییەکان چییان لێمان دەوێت! سەبارەت بە ئیرهابییەکان ئەوا کوشتومانن لێیان و زیندانیمان کردوون ئیتر لەمە زیاتر چییان لێمان دەوێت" ئەوانە زەلیلیان دەکەن و سوك و ڕیسوایان دەکەن چونکە خۆیان شکۆدار و سەربەرز نەکرد بە دینەکەیان بۆیە الله عز وجل ئەوانەی بەسەردا زاڵ و باڵادەست کردوون، ئەم باسە پێویستە لەلای بوەستین لە بابەتی (وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ).

باسێکی تر کە پەیوەندی هەیە بەم ئایەتە، دەبینی ئەوانە کاتێك ئێستا باڵادەست بوونە بەسەر هەموو سەرۆکەکانی وڵاتانی ئیسلام جگە لە دەوڵەتی ئیسلامی کە فەزڵ و منەتیش بۆ الله ـیە، هیچ دەسەڵاتێکیان نیە لەسەرمان، جەنگ لە نێوان ئێمە و ئەواندا بەردەوامە و یەکلانەبۆتەوە بەڵام ناتوانن ژێر دەستمان بخەن و ئاڕاستەمان بکەن، وە ناتوانن بێنە وڵاتەکەمان تەنها بە جەنگاوەری نەبێت، وە گەشتیارەکانیش ناتوانن بێنە وڵاتەکەمان هەروەك ئەوەی دەچنە وڵاتانی تر، ئەم دەسەڵات و توانایە لە کوێوە هات، بۆچی الله عز وجل ئەم خەتەنە نەکراوەی دەسەڵاتدار و باڵادەست کردووە بەسەر هەموو

(١) الأعراف: ٩٦

ئەم وڵاتانە؟ سەربازیان هەیە و چەك و جبەخانەیان هەیە پارە و سامانیان هەیە جا ئایا بۆچی زەبوونکراون و سوك و ڕیسوا کراون لەژێر دەستی ئەوانە؟ ئۆباما سەردانی سعودیە دەکات پاشان داوایان لیَ دەکات بێنە پاڵ ئەم کاروانە -کە دژایەتی موسڵمانان بکەن- دوای دوو ڕۆژ ڕایدەگەیەنێت کە ئەو (سعودیە) چووە نێو ئەم هاوپەیمانیەتیە و ئێستا لەوانە، وە ئوردن لەوانە، کەنداو لەوانە، ئەم زەبوونی و سەرشۆڕییە لە کویَ هات سەرەڕای ئەوەی دەزانن وەستاون لەگەڵ نەسرانییێکی کافر و چوونەتە پاڵی کە الله تعالی لەبارەیەوە فەرموویەتی ﴿لَّقَدۡ كَفَرَ ٱلَّذِينَ قَالُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ ثَالِثُ ثَلَٰثَةٖ ۘ﴾[1] ئەم بابەتە شاراوە نیە لێیان جا چۆن چوونە پاڵیان، لەبەر فەرموودەی الله تعالی ﴿إِذۡ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَىٰٓ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَجَاعِلُ ٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوكَ فَوۡقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ﴾[2] ، واتە: (بە یادیان بهێنە) کاتێك الله فەرمووی ئەی عیسا من تۆ دەمرێنم پاشان تۆ پایەدار و بڵند دەکەمەوە لای خۆم، لە دەستی ناپاکی ئەوانەی کە بێباوەڕن ڕزگارت دەکەم و پاك ڕاتدەگرم و بەرزیی و بڵندیی دەبەخشم بەوانەی کە شوێنکەوتەی تۆن بەسەر کافراندا هەتا ڕۆژی قیامەت.

شوێنکەوتووانی پێغەمبەر عیسا باڵادەست دەبن لەسەر کافران و لەسەر مورتەدان تاوەکو هەڵسانی قیامەت، جا ئەمەش بە هەمان شێوە نیشانەیەکە بە بەڵگە دەهێنرێتەوە کە بۆچی ئەو کافرانە باڵادەست بوونە بەسەر ئەوانەدا و ناتوانن باڵادەست بن بەسەر ئەمانە، باڵادەست نەبوونیان بەسەر ئەم دەوڵەتە پیرۆزە لەبەر فەرموودەی الله تعالی ﴿وَلَا تَهِنُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَنتُمُ ٱلۡأَعۡلَوۡنَ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ﴾[3]، واتە: (ئەی ئیمانداران) کۆڵ مەدەن و ساردمەبنەوە و خەفەت مەخۆن، چونکە هەر ئێوە سەربەرز و سەرفراز و سەرکەوتوون ئەگەر ئیمانداری چاك و ڕاست و دروست بن.

کەوایە بە ئیمان بەرز و بڵندتر دەبین بەسەر ئەوانەدا، بەڵام ئەوەی واز لەم ئیمانە بهێنێت ئەوا الله عزوجل جوولەکەی لەسەر باڵادەست دەکات و نەسرانی لەسەر باڵادەست دەکات، بۆیە دەیبینی کە سەرشۆڕە و بچووکە لە زەبوونی و ڕیسوایی دا دەژی تەنانەت چاوەڕوانی ئەوە دەکات کەی کەسێکی دەنێرنە لای کە بیگۆڕێت و کیَ هەڵدەستێت بە ئەنجامدانی کودەتایەك لەسەری و هاوشێوەی ئەمانە، کەوایە ئەمە نیشانە جیاکەرەوەکانن کە لەسەریان دەوەستین لە سەرەتای فەرموودەی الله تعالی (**وَلَن تَرۡضَىٰ عَنكَ ٱلۡيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمۡ**) ئەمە سەبارەت بەوەی لێیانیان دەوێت، وە بە ئەندازەی

(١) المائدة: ٧٣
(٢) آل عمران: ٥٥
(٣) آل عمران: ١٣٩

لادان و دوورکەوتنەوەی موسڵمان لە دینەکەی، ئەوان لێی ڕازی دەبن، جا هەر کەسێك لە سەدا پەنجا لابدات ئەوا ڕازی بوونیان لە سەدا پەنجا دەبێت و هەر کەسێکیش لە سەدا سەد لابدات ئەوا ڕازی بوونیان بەتەواوی دەبێت لە سەدا سەد.

بابەتێکی تر: ئێمە چۆن هەڵسوکەوتیان لەگەڵ بکەین؟ الله تعالى دەفەرموێت ﴿وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾﴾[١] ئەوان ڕازی بوونیان وەستاوە لەسەر وازهێنان لە دینەکەمان، ئێمە لەسەرمانە بە هەڵسوکەوت کردنمان لەگەڵیان وریای ئارەزوو و هەوەسیان بین، لە دینەکەیان نا بەڵکو لە ئارەزوو و هەوەسیان، وە (الهوى) هەروەك دەزانن بریتییە لەوەی نەفس مەیلی بۆی دەچێت لە ئارەزووەکان و لە گومانەکان -واتە لە سەرپێچی کردنەکانی شەرع- پێی دەوترێت (الهوى)، ئێستا پرسیارێك دێتە پێش: ئەو خەڵکانە لە وڵاتانی ئەوڕوپا جوولەکە و نەسارا، ئەوانە حوکم دەکەن بە دینەکەیان یان حوکم دەکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان؟ بەدڵنیاییەوە ئێستا ئەوان حوکم دەکەن بە ئارەزووەکانیان نەك بە دینەکەیان، چۆن ئەم نەسرانیانە گۆڕان بەوەی واز لە دینەکەیان بێنن و قانونەکان بهێنن کە دایانناوە بە ئارەزوو و هەوەسی خۆیان، وە حوکم دەکەن بەم قانونانە و حوکم دەبنەوە بۆ لای ئەم قانونانە؟ پێت سەیر نەبێت ئەگەر زانیت بابەتەکە پەیوەستە بە جوولەکە، بابەتەکە پەیوەستە بە جوولەکە و بە لاوازی ئەوانە و بە دەروونیان، جوولەکە ئامادەکارییان کرد بۆ ئەم کارە بۆ ئەوەی بیگەیەنن بە وڵاتانی نەسارا کە حوکم بکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان نەك بە دینەکەیان، وە بابەتەکە لە سەدەی شانزەی میلادی دەستیپێکرد واتە ساڵی هەزار و شەست سەد و شتێك، لەو کاتدا پیاوێکی جوولەکە دەرکەوت ناوی "مارتن لوثر" بوو، بووە نەسرانی پاشان دەستی کرد بە بانگەواز بۆ یەهودیەت لەژێر ناوی نەسرانیەت، جا فیرقەیەکی دروستکرد لە لای نەسارا -خۆیان کاسۆلیك و ئەرسۆزکس بوون- بەڵام ئەو فیرقەی سێیەمی دروستکرد کە ناسراون بە پرۆتستانت و وەرگێڕانی ئەم وشەیەش بریتییە لە: ناڕازییەکان، چۆن ئەم پیاوە ئەم دەستەیەی دروست کرد؟ بانگەشەی کرد بۆ دەقیەتی تەورات بۆ نەسارا، واتە وای لێکردن بەوەی باوەڕ بهێنن بە هەرچی ئەوەی هاتووە لە تەورات ڕاستە، هەرچەندە خۆی نەسرانی بوو، وە خەڵك ئەوانەی نیگەران بوون لێی نەسارا بوون، قایلی کردن کە باوەڕ بهێنن بە تەورات بەرلەوەی باوەڕ بهێنن بە ئینجیل، هەر بۆیە دەبینی ئەم چینە لە نەسارا خاوەنی دوو پەڕتوکن کە پێیان دەوترێت (العهد القديم والعهد الجديد) لە یەك چاپدا جا کەسی نەسرانی دەست دەکات بە خوێندنەوەی تەورات و باوەڕ دەهێنێت بەوەی هاتووە لە تەورات پاشان

(١) البقرة: ١٢٠

دوای ئەوە لە ئینجیل دەخوێنێتەوە، ئەوانە لەناوەوەیاندا گۆڕدران بۆ جوولەکە بەڵام ڕواڵەتیان نەسرانی بوون، هەر بۆیەش هەموو سەرۆکەکانی دەوڵەتانی ئەوروپا دەبێت تەنها لەم مەزهەبە بن -هەموویان پرۆتستانت ـن- ناکرێت کاسۆلیکییێك یان ئەرسۆزکسییێك ببێتە سەرۆك، بۆچی؟ چونکە پرۆتستانت لەناوەوەیدا جوولەکەیە ئەگەرچی توێکڵەکەی دەرەوەی نەسرانییە، هەر بۆیە دەبینی لە توندترین بەرگریکارەکانن لە ئیسرائیل و گەلەکەیان دەچەوسێننەوە بۆ ئەوەی بەرگری لە ئیسرائیل بکەن، وە ئیبراهیم لینکۆڵن -هەروەك دەزانن- کە سەرۆکی ئەمریکا بوو لە سەردەمی خۆیدا ئەمریکییەکانی هۆشیار کردەوە لە هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ جوولەکە، پەیامێکی نووسی و ئەم پەیامەش پارێزراوە لە مۆزەخانەکانی ئەمریکا دەڵێت -ئەوەی لە ماناکەیەتی- : جوولەکە ئەگەر بمێنن بەم شێوەیە ئەوا باڵادەست دەبن بەسەر حکومەتی ئەمریکی و گەلی ئەمریکی جا ڕۆژێك دێت گەلی ئەمریکی دەبێتە خزمەتکاری ئیسرائیل. ئەمە بوو وتی لە ساڵی هەزار و هەشت سەد، ئەمە هاتەدی لە ڕۆژگاری ئێمە، بۆچی؟ چونکە لەسەر ئەو ڕێبازە ڕۆیشتن کە هۆشیاری کردنەوە لێی بۆیە گەیشتنە ئەنجامەکە بەوەی گەلی ئەمریکی بە هەموو تواناکانیەوە ئێستا خزمەتکارێکی جوولەکەیە هەروەك دەزانن.

کەوایە نەسارا گۆڕدران بۆ جوولەکە، دوای ئەوە ویستیان ڕزگاریان ببێت لە هەر شتێك کە ناوی دین بێت، هەر دینێك بێت، پەڕتوکێك هەیە ئامۆژگاریتان دەکەم بە خوێندنەوەی، ناوی (بروتوکولات حكماء صهيون) بەدڵنیاییەوە ئێوە بەشێك لە پەڕتوکەکەتان خوێندووەتەوە بەڵام بەو مەرجەی بیخوێننەوە بە تەحقیقی (محمد خليفة التونسي) کە نزیکەی سەد لاپەڕەیە لە پێشەکیەکە تاوەکو بزانن چی دەوێت، (بروتوکولات واتە بڕیاردراوەکان)، جوولەکە لە بیروباوەڕیاندا دەیانەوێت زەوی کۆنترۆڵ بکەن و هەموو ئەوانەی لەسەر زەویین بیانکەن بە خزمەتکاری خۆیان، ئەمە تێڕوانینیانە و ئەمەش ئەوەیە کە دەیانەوێت پێی بگەن، بەڵام کاتێك ئەو حەکیمانەیان لێکۆڵینەوەیان کرد کە ئێمە بۆ ئەوەی بگەین بەم ئامانجە ئایا کۆسپەکان چیین لەبەردەممان، ڕێگرەکان چیین بۆ ئەوەی بگەینە ئەم ئامانجە، جا کۆسپەکەیان لە دوو شتدا بینیەوە: دین و ئەخلاق، ئینجا دەستیان کرد بە کارکردن بۆ هاندانی خەڵك لەسەر ئەوەی وازبێنن لە هەموو دینێك -نادینییەکان- وە وەك جێبەجێکردنێك بۆ ئەم پیلانە، پیاوێك دەرچوو لە یەکێتی سۆڤییێتی کە ناوی "کارل مارکس" بوو ساڵی هەزار و هەشت سەد و شتێك، ئەم پیاوە باوکی حاخامێکی جوولەکە بوو جا هانی دا کە لە تەمەنی شەش ساڵیدا بوو، بوو بە نەسرانی پەروەردە بوو لەسەر ئەوەی ئەو نەسرانییە، وە یەکێتی سۆڤییێتی مۆڵگەیەك بوو لە مۆڵگەکانی نەسارا، لە گەورەترین مۆڵگەکانی نەسارا: یەکێتی سۆڤییێتی بوو، ئەم پیاوە دوای ئەوەی گەورە بوو و دوای ئەوەی پێگەیشت و وای لێهات پلە وپایەیەکی هەبوو، دەستی کرد بە بانگەوازکردن بۆ شیوعیەت، وە

کەسانێکی هێنا لە ئیتاڵیاوە بە کرێ، سێ سەد پیاو، هەڵسان بە کردارێکی کودەتا و دامەزراندنی دەوڵەتی شیوعیەتیان ڕاگەیاند لە یەکێتی سۆڤییێتی.

دەوڵەتی شیوعی یان بیروباوەڕی شیوعی لەسەر دوو بنەما دامەزراوە،

بنەمای یەکەم: هیچ خوایەك نیە و ژیانیش ماددەیە، دان نانێن بە بوونی خوا،

بنەمای دووەم دەڵێت: دین ئەفیونی (هۆشبەر) گەلانە: واتە گەلە دیندارەکان بێهۆشن جا ئەگەر بمانەوێت ئەو خەڵکانە تەندروست بکەین لەوەی تیایاندایە لە بێهۆشی پێویستە دینیان تیادا نەبێت، بۆیە هەموو یەکێتی سۆڤییێتیان گۆڕی بۆ دەوڵەتێك کە باوەڕی نە بە دین هەبوو و نە بە خوا پاشان ئەم پڕوشکە گواسترایەوە بۆ بولگاریا بۆ شکسموفاکیا و گەیشتە وڵاتەکەمان، ئێستاش لێرەدا بە بەرەکەتی ڕافیضە و بە بەرەکەتی حیزبی عێراقی ئێستا حیزبی شیوعی عێراقی هەیە، ئەوانەی باوەڕیان نیە بە بوونی خوا و دان نانێن بە هیچ دینێك لە بنەڕەتدا، کەوایە خەڵکیان گۆڕی بۆ نا دینیەکان، جا هەتا دین نەبێت حوکم ناکەن بە دین، بۆیە پێویستە هەندێك قانون بنوسنەوە کە ژیانیان ڕێکبخات، جا دینیان گۆشەگیر کرد لە کەنیسە، وە قانونەکان و دەستورەکانیان دانا و دەستیان کرد بە حوکم کردن بەم قانونانە و بەم دەستورانە، کەواتە ئەوان ئێستا حوکم دەکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان نەك دینەکەیان.

هەندێك بەڵگەتان بۆ باس دەکەم کە پەیوەستە بە دە ئامۆژگارییەکە لە دینی نەسڕانیەت، دینی نەسڕانیەت دامەزراوە لەسەر دە ئامۆژگاری کە بەشێکیم لەبەرە و هەموویم لەبەرنەکردووە، کە تیایدا هاتووە: دزی مەکە زینا مەکە درۆ مەکە ئازاری دایك و باوکت مەدە..، ئەمانە پێیان دەوترێت دە ئامۆژگارییەکە.

کەوایە لە چوارچێوەی دە ئامۆژگارییەکە: زینا مەکە، ئەمە دینیانە، بەڵام کاتێك وازیان لە دینەکەیان هێنا و دەستیان کرد بە حوکم کردن بە ئارەزوو و هەوەسیان، بوون بە ئاژەڵ -پەرژین بێت لە ڕووتان- لە شەقامەکان، لە شۆستەکان ئەنجامی دەدەن، لەناو سەیارەکان ئەنجامی دەدەن، لە خواردنگەکان ئەنجامی دەدەن، من گوێم لێ بوو لەوانەی لەو وڵاتانە بوونە وتویەتی: هیچ ناوچەیەك نیە کە تیایدا کۆ ببنەوە ئیللا شوێنێك هەیە بۆ کۆبوونەوەی پیاو لەگەڵ هەر ئافرەتێك، وە لە شەقامەکانیش بەم شێوەیە ئەنجامی دەدەن.

جارێك قسەی پیاوێکم خوێندەوە کە شایستەی ئەوە نیە ناوی بهێنم، لە بەریتانیا بوو لە لەندەن دەیوت: من لە کەنیسە بووم -وەك ئەوەی ویستبێتی سەیری هەندێك لە دیمەنەکانی بیناکە بکات لەو شارە- دەڵێت: جا کەسانێکم بینی زینایان دەکرد لە گۆڕەپانی کەنیسەکە ئینجا قەشەیەك بەلامدا تێپەڕی وتم: من لە کەنیسەم؟ وتی: بەڵێ، وتم: ئەوە چۆنە ئەوانە لە ناو کەنیسە زینا دەکەن؟ دە ئامۆژگارییەکە دەڵێت

زینا مەکە! جا ئەویش پێی وتم: تۆ لە ڕۆژهەڵاتەوە هاتووی؟ وتم: بەڵێ، دەڵێت جا وازی لێهێنام و ڕۆیشت. کەوایە قەشە لە گۆڕەپانی کەنیسە ناتوانێت شتێك بکات چونکە ئەوان حوکم ناکەن بە دینەکەیان بەڵکو حوکم دەکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان -بە قانونەکان- هەروەها بابەتێکی تر: بابەتی تەڵاق، ئێوە دەزانن کە نەسڕانی ئەگەر هاوسەرگیری کرد لەگەڵ ئافرەتێکی نەسڕانی و قەشە گرێبەستی مارەییەکەی بۆ کردن ئەوا ئەم گرێبەستە هەڵناوەشێنرێتەوە؛ چونکە دەقێکیان هەیە لە ئینجیلەکەیان: کە گرێبەستی مارەبڕین لە الله ـوەیە -عز وجل- و هەر شتێکیش پەروەردگار بەستبێتی ئینسان ناتوانێت هەڵیبوەشێنێتەوە، بۆیە ئەم ئافرەتە پەیوەست دەبێت بە ئەستۆی ئەم پیاوە و ئەگەرچی ناکۆك بن و ئەگەرچی یەکێکیان لە کیشوەرێك بژیێت و ئەوی تریش لە کیشوەرێکی تر بەڵام گرێبەستی هاوسەرگیری دەمێنێت، ئەمە دینیانە، بەڵام لە پەنجاکان لە سەدەی ڕابردوو -واتە هەزار و نۆ سەد و شتێك- ئیتاڵیەکان هەستیان بەم شتە کرد، کە ئەمە چ کێشەیەکە هاوسەرگیری دەکەم بۆ ئەوەی تووشی کێشە و گرفت ببم!، جا خۆپیشاندانیان کرد داوایان لە حکومەتی ئیتاڵیا کرد کە قانون دابنێت ڕێگە بدات بە کەسی ئیتاڵی هاوسەرەکەی خۆی تەڵاق بدات، وە بە خۆپیشاندانەکان و هاوشێوەی ئەمانە و نووسینی دروشمەکان -وە لە نێو ئەو دروشمانەی نووسیبوویان لەو ماوەیەدا- دەستەواژەیەك بوو دەیوت: تەنها ئاژەڵەکان تەڵاق نادەن و لە یەکتر جودا نابنەوە بەڵام ئینسان تەڵاق ئەنجام دەدەن، تەبعەن ئەمە عەیب و کەموکوڕییێکی گەورەی تێدایە لەسەر دینەکەیان؛ چونکە لە دینی ئەواندا تەڵاق ڕێگەی پێنەدراوە، جا بە زۆر داواکردن لە حکومەتی ئیتاڵی کۆبوونەوەیەك ئەنجامدرا پاشان بە دەنگدان دانیان نا بەوەی دروستە بۆ کەسی ئیتاڵی هاوسەرە ئیتاڵیە نەسڕانیەکەی تەڵاق بدات.

هۆکاری باسکردنی ئیتاڵیا بە تایبەت ئەوەیە چونکە لە ناو ئیتاڵیا دەوڵەتێکی بچووك هەیە ناوی ڤاتیکانە -واتە پاپا کەیان لەوێیە- وە ئەوانەش شتێکی پێچەوانەی دینەکەیان دەویست لەگەڵ ئەوەشدا حکومەتی ئیتاڵی قانونێکی دانا سەرپێچی دینی نەسارِای دەکرد و پاپاش لێیان نزیك بوو لە وڵاتەکەیان کەچی ناتوانێت بیگۆڕێت و ناتوانێت تەداخول بکات، بۆچی؟ چونکە ئەو خەڵکە حوکم دەکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان و حوکم ناکەن بە دینەکەیان.

جا کاتێك بۆمان چەسپا کە ئەو دەوڵەتانە حوکم بە ئارەزوو و هەوەسیان دەکەن، ئایا پەیوەندی ئەوەی باسم کرد چییە بە دەستوری کارپێکراو ئێستا لە وڵاتەکەمان؟ ئەگەر بگەڕێیتەوە بۆ سەرچاوەکانی تەشریع، لیژنەی نووسینەوەی دەستور لە عێراق، لیژنەی نووسینەوەی دەستور لە تونس، لە میصر، لە لیبیا، لە مەغریب، لە هەر وڵاتێك، ئەوانە کاتێك تەواو دەبن لە نووسینەوەی قانون و بەندەکان و هاوشێوەی ئەمانە، ئاماژە دەکەن بۆ ئەو سەرچاوانەی ئەم تەشریعانەیان لێ وەرگرتووە،

یەکەم: شەریعەتی ئیسلامی سەرچاوەیەکە لە سەرچاوەکانی تەشریع، باشە، لە خوار ئەم سەرچاوەیە چی هەیە؟ قانونی فەڕەنسیت دەست دەکەوێت قانونی ئیتاڵیت دەست دەکەوێت، قانونی ئەمریکیت دەست دەکەوێت قانونی بەریتانیت دەست دەکەوێت، کەوایە ئەم قانونانە وەرگیراوە لە قانونەکانی ئەوانە، ئەوانەی کە حوکم دەکەن بە ئارەزوو و هەوەسیان، کەوایە ئەم قانونانە کە ئێستا حوکمی موسڵمانانی پێدەکرێت وەرگیراوە لە ئارەزووەکانی جوولەکە و نەسارا، چونکە هەر ئەوانن کە بە ئارەزوو و هەوەسیان ڕێگەیان بە زینا داوە، ئەی ئەو قانونانە چی دەکات لەناو موسڵمانان ڕێگە بە زینا دەدات؟! ئەوان خواردنەوەی ئارەق بە یەکێك لە مافەکانی کەسێتی دادەنێن، دەڵێت چونکە ئارەق شلەیە و لە مافی ئینسانە کە شلە بخواتەوە بۆیە لە مافی ئینسانە ئارەق بخواتەوە، ئەمە لە دینەکەیان و لە وڵاتیان و لە ئارەزووەکانیان، باشە، چۆن ئارەق حەڵاڵ کرا لە وڵاتانی موسڵمانان دروستکردن و فرۆشتن و خواردنەوەی، وە الله تعالى فەرموویەتی (فاجتنبوه)، کەوایە ئەم قانونانە وەرگیراوە لە ئارەزوو و هەوەسیان، ئافرەت لەوێ دەردەچێت بە هەر چۆنێك بیەوێت، دەردەچێت بە ڕووتی دەردەچێت هەر چۆنێکی بوێت هیچ کەسێك بەرهەڵستی لێ ناکات، ئەی ئافرەتی موسڵمان بۆ وا دەکات بە شێوەیەك دەردەچێت لێکچووە لە شێوەکانی ئەوانە، وە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: (صنفان من أهل النار لم أرهما : نساء كاسيات عاريات مائلات مميلات رؤوسهن كأسنمة البخت لا يدخلن الجنة ولا يجدن ريحها) [١]، واتە: دوو چین هەن لە ئەهلی ئاگر من نەمدیون: ئافرەتانێك کە پۆشاك و جلیان لەبەردایە، کەچی ڕووتن و لەشیان بە دەرەوەیە و مەیلیان بۆ هەوا وئارەزوو رابواردنە و کە دەشڕۆن بە ڕێگادا لەنجەولار دەکەن، پرچیان لە دواوە کۆدەکەنەوە و لولی دەکەن و لەسەر سەریان دایدەنێن هەروەك پشتی حوشتر، ئەو ئافرەتانە نە دەچنە بەهەشتەوە و نە بۆنیشی دەکەن، کە بۆنی بەهەشت لە دوورایی ئەوەندە و ئەوەندەوە دەکرێت.

ئەم ئافرەتە موسڵمانە لە کوێیە دەربارەی ئەم فەرموودەیە، بۆچی ئەم قانونانە ڕێگەی داوە بە ئافرەت ئازادی بۆ هەبێت لە پۆشاکدا؟ محمد مورسی ئەو تاغوتە لە چاوپێکەوتنێکدا بەرلەوەی بپاڵێورێت بۆ سەرۆکایەتی لە کەناڵی جەزیرە، پێشکەشکارەکە لێی پرسی کە خۆم گوێم لێ گرتبوو وتی: خەڵك لە ئێوە دەترسن چونکە تۆ ئەگەر بگەیتە دەسەڵات خەڵك پابەند دەکەیت بە پۆشینی حیجاب، ئەویش وتی - دەقی قسەکەی- : "کێ وای وتوە! ئازادی دەستەبەر کراوە بەپێی قانون ئافرەت ئەوە دەپۆشێت کە خۆی دەیەوێت"، باشە، ئەمە لە دینەکەمان یان لە ئارەزوو و هەوەسی جوولەکە و نەسارا؟ ئافرەت ئازادە ئەوە

---

(١) رواه مسلم

دەپۆشێت کە خۆی دەیەوێت، قانون بۆ هەمووان دەستبەر دەکات! براکانم ئەم قانونانە وەرگیراوە لە ئارەزووەکانی جوولەکە و ئارەزووەکانی نەسارِا بۆیە دەبینی تەواوی بەندەکانی ئەم قانونانە پێچەوانەی دینەکەمانە و پێچەوانەی ئەوەیە کە لەسەری پەروەردە بووینە، پێچەوانەیەی ئەوەیە کە لەسەری ژیاوین و گەشەمان کردووە، تەنانەت بابەتەکانی لاساییکردنەوە کە هەن بابەتەکانی نەریتی عەشائیری، دەبینی کە ئەم قانونانە پێچەوانەی تەنانەت ئەو نەریتەیە کە پەروەردە بووینە لەسەری لە کاتێکدا کە ئەم داب ونەریتە پێچەوانەی شەریعەتی الله تعالی نەبێت.

کەوایە ئەم قانونانە و ئەم دەستورانە سیفەتەکەی ئەوەیە وەرگیراوە لە ئارەزووەکانی جوولەکە و ئارەزووەکانی نەسارِا.

ئایەتێك هەیە ترسناکە، الله تعالی بە پێغەمبەرەکەی دەفەرموێت﴿ وَإِن كَادُواْ لَيَفۡتِنُونَكَ عَنِ ٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ لِتَفۡتَرِيَ عَلَيۡنَا غَيۡرَهُۥۖ وَإِذٗا لَّٱتَّخَذُوكَ خَلِيلٗا ﴿٧٣﴾ وَلَوۡلَآ أَن ثَبَّتۡنَٰكَ لَقَدۡ كِدتَّ تَرۡكَنُ إِلَيۡهِمۡ شَيۡـٔٗا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذٗا لَّأَذَقۡنَٰكَ ضِعۡفَ ٱلۡحَيَوٰةِ وَضِعۡفَ ٱلۡمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيۡنَا نَصِيرٗا ﴿٧٥﴾ ﴾[1]، واتە: ئەی پێغەمبەر(ﷺ) موشریك و هاوەڵگەران خەریك بوو تۆ لابدەن لەوەی کە بە وەحی بۆمان ڕەوانە کردوویت، تا شتێکی ترمان بۆ هەڵببەستیت و شێوازی کار و بانگەوازت بگۆڕیت، ئیتر ئەو کاتە ئەگەر بەقسەی ئەوان بکەیت ئەوان تۆ دەکەنە هاوەڵ و خۆشەویستی خۆیان * خۆ ئەگەر ئێمە تۆمان پایەدار و دامەزراو نەکردایە، ئەوە بەڕاستی نزیك بوویت کەمێك بە لایاندا مەیل بکەیت و بە دڵی ئەوان بکەیت! * ئەو کاتە ئیتر دوو بەرامبەری (هاوەڵگەران) لە دونیادا و بە دوو بەرامبەری ئەوان لە دوای مردن سزا و ئازارمان پێ دەچەشتیت، پاشان کەسیشت دەست نەدەکەوت فریات بکەوێت و لە دەستی ئێمە ڕزگارت بکات.

(وَإِن كَادُواْ لَيَفۡتِنُونَكَ) واتە: لات بدەن، (عَنِ ٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ) ئەگەر موسڵمان لایدا لە هەندێك لەوەی الله تعالی بە ڕێگەی وەحی بۆی ڕەوانە کردووە -واتە ئەگەر جێگرەوەکانمان هێنا-، (وَإِذٗا لَّٱتَّخَذُوكَ خَلِيلٗا) -دەقەکە ڕوون و ئاشکرایە- واتە پاشگەزبوونەوە لە حوکمەکانی الله تعالی، ڕازیبوونی جوولەکە و ڕازیبوونی نەسارِا لێمان دێتە دی ئەگەر توانیان وامان لێ بکەن پاشگەز ببینەوە لە شتێك لە دینەکەمان، (وَإِذٗا لَّٱتَّخَذُوكَ خَلِيلٗا) الخلة: تۆ دەزانیت کە بەرزترین پلەی خۆشەویستی (الخلة)ـیە، نەك (صداقة) بەڵکو (خلة)، بۆیە هەر کەسێك پاشگەز ببێتەوە لە دینەکەی، ڕازی بوونی ئەوانە لێی دێتە دی بەڵکو دەیکەن بە هاوەڵ و خۆشەویستی خۆیان، ئەگەر پاشگەز ببینەوە خوا نەخواستە لە دینەکەمان، ئەمە ئەو ڕاستیەیە پێویستە موسڵمان بیزانێت.

---

(١) الإسراء :٧٣,٧٤,٧٥

شتێکی تر هەیە بە هەمان شێوە پەیوەستە بەم قانونانە و بەم دەستورانە، بەڵام بەر لە باسکردنی، ئاماژە دەکەم بۆ شتێك، دەڵێم: دەبوو ئەو دەسەڵاتدارانە وڵاتانی جوولەکە و نەسارا حوکم پێ بکەن بە ئیسلام ﴿وَأَنِ ٱحۡكُم بَيۡنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ ﴾[1]، بەڵام بە دینی ئەوانە حوکمی موسڵمانان بکەن ئەمە لە شتە گەورەکانە، الله عز وجل فەرمانی پێکردووین حوکمی ئەمریکا بکەین بەوەی الله دایبەزاندووە، حوکمی فەڕەنسا بکەین بەوەی الله دایبەزاندووە، وە بەریتانیا، بەڵام قانونە کوفریەکانیان بێنین و حوکمی موسڵمانان بکەین، ئەمە هەڵگەڕانەوەی پێوەرەکانە پەنا بە الله، پێوەرەکان هەڵگەڕاونەتەوە، لەبری ئەوەی بە ئیسلامەوە بچن بۆ وڵاتەکانیان، ئەوان بە کوفرەکەیانەوە هاتوون بۆ وڵاتانی ئیسلام! ئەمە لە سەیروسەمەرەکانە.

ڕاستی کۆتایی کە پێویستە موسڵمان بیزانێت دەربارەی دەستور و قانون: ئایەتێکە پێشتر ئاماژەمان پێداوە بەڵام ئاماژە دەدەین بە هەندێك لە پەیوەستییەکانی، ئەویش ئەوەیە کە ئەم قانونە و ئەم دەستورە دینە، هەر کەسێك حوکم بکات بەم قانونە و بەم دەستورە ئەوا حوکمی کردووە بە دینێك، بەڵگەی ئەمەش لە ئایەتی سوڕەتی (الشورى -٢١-) -هەروەك پێشتر ئاماژەمان پێکردبوو- ﴿أَمۡ لَهُمۡ شُرَكَٰٓؤُاْ شَرَعُواْ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمۡ يَأۡذَنۢ ﴾ ئەو کات وتمان دین دابەش دەبێت بۆ دینی حەق و دینی باتڵ، ئێستاش دەڵێم مەبەست لە دینی حەق: دینی الله ـیە -عز وجل-، دینی حەق: دینی الله تعالى ـیە، بەڵگەی ئەمەش لە پەڕتوکی الله عز وجل ﴿أَفَغَيۡرَ دِينِ ٱللَّهِ يَبۡغُونَ وَلَهُۥٓ أَسۡلَمَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ طَوۡعٗا وَكَرۡهٗا وَإِلَيۡهِ يُرۡجَعُونَ ﴾[2]، واتە: ئایا ئەوانە بێجگە لە دینی الله دینێکی تریان دەوێت؟! لە کاتێکدا کە هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە بە ڕەزامەندی بێت یان بەناچاریی تەسلیم و ملکەچی پەروەردگارن، هەمووانیش هەر بۆ لای ئەو دەگەڕێنەوە.

کەوایە (أَفَغَيۡرَ دِينِ ٱللَّهِ) دینێك هەیە الله تعالى داویەتیە پاڵ زاتی بەرز و بڵندی خۆی، (أَفَغَيۡرَ دِينِ ٱللَّهِ يَبۡغُونَ وَلَهُۥٓ أَسۡلَمَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ طَوۡعٗا وَكَرۡهٗا وَإِلَيۡهِ يُرۡجَعُونَ)، بەڵام دینەکەی تر دینی باتڵ پێی دەڵێین دینی پاشا، دینی الله پاشان دینی پاشا، بەڵگە لەسەر بوونی دینی پاشا لە سوڕەتی (یوسف) الله تعالى دەفەرموێت: ﴿ مَا كَانَ لِيَأۡخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ ٱلۡمَلِكِ ﴾ واتە: نەدەبوو بە دینی پاشا براکەی گل بداتەوە.

کەوایە یان ئەو دینی الله یە -عز وجل- یان دینی پاشایە، وە ئەم حوکمانەش بەدڵنیاییەوە پاشا حوکمی بە

(١) المائدة: ٤٩

(٢) آل عمران: ٨٣

غەیری ئەوە دەکرد کە اللە دایبەزاندبوو، جا اللە تعالی ناوی نا دینی پاشا، کەوایە ئەوەی ئێستا حوکمی موسڵمانانی پێدەکرێت لە وڵاتانی موسڵمانان ئەمە دینە، بەڵام پێی دەڵێین دینی پاشا، چۆن دین نەبێ لە کاتێکدا ژیانی خەڵك ڕێکدەخات لە هەموو شتێکدا؛ لە بیروباوەڕەکان: پێت دەڵێن ئازادی بیروباوەڕ، لە حوکمەکان: تاوانەکانیان داناوە پاشان سزاکانیان داناوە لەسەر ئەم تاوانانە، لە بابەتەکانی پارە و سامان: بابەتەکانی سامانیان ڕێکخستووە، بانکە ڕیباییەکان کار دەکەن، لە بابەتەکانی باری کەسێتی: ژیانیان ڕێکخستووە، کەواتە ڕێکخستنی ژیان بەم ڕێگەیە ئەمە دینە بەڵام دینی پاشایە نەك دینی اللە تعالی، ئەمە سێ ڕاستی بوو کە پێویستە موسڵمان بیانزانێت دەربارەی دەستور کە ئەوانیش:

-حوکمانێکی جاهیلییە .

- ئەم دەستورانە لە ئارەزوو و هەوەسی جوولەکە و نەسارایە .

- ئەم دەستورە دینە هەر کەسێك حوکمی پێبکات ئەوا بەڕاستی حوکمی بە دینێکی باتڵ کردووە -دینی پاشا-.

لێرەدا هەندێك وتەی زانایان هەیە لە دەربارەی حوکمی ئەم دەستورە، وتەی یەکەم هی (ابن کثیر ــە - رحمە اللە-) کاتێك قسەی کردووە دەربارەی فەرموودەی اللە عز وجل ﴿أَفَحُكْمَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۝﴾[1]، کاتێك دەگەڕێیتەوە بۆ تەفسیر لەم ئایەتەدا دەبینی کە (ابن کثیر -رحمە اللە-) باسی پەڕتوکێکی کردووە بەناوی "یاسق"، ئەم پەڕتوکە پیاوێك دایناوە بەناوی جەنگیز خان، (ابن کثیر) ئەم پەڕتوکەی پێناسە کردووە دەڵێت: کۆمەڵەیەکی وەرگیراو بوو لە شەریعەتەکانی جوولەکە و دینەکانی تر و شتێك لە ئیسلام و شتێکیش لە ئارەزوو و هەوەسی جەنگیز خان و بۆچوونەکانی، ڕۆڵە و نەوەکانی ئەو حوکمیان دەکرد بەم یاسقە و پێشیان دەخست بەسەر پەڕتوکی اللە و سوننەتی پێغەمبەر (ﷺ) جا شەرعێك بوو شوێنی کەوتبوون، ئەمە مانای قسەی (ابن کثیر) -رحمە اللە-، کاتێك پێناسەی یاسقی کرد چی وت؟ وتی: وەرگیراوە لە جوولەکە و لە نەسارا و لە شەریعەتەکانی تر و لە ئارەزووەکانی جەنگیز خان و بۆچوونەکانی، کەوایە قانونی کارپێکراوی ئێستا بریتییە لە "یاسقی سەردەم" بەپێی پێناسەی (ابن کثیر - رحمە اللە-).

سەبارەت بە وتەکانی زانایان جا وتەیەکی محمد بن إبراهیم آل الشیخ -رحمە اللە تعالی- هەیە - دەقەکەی دەخوێنمەوە-، وە هەروەها وتەیەکی أحمد شاکر بە هەمان شێوە ئەویش دەقەکەی دەخوێنمەوە بە ویستی اللە تعالی.

(١) المائدة: ٥٠

محمد بن إبراهيم آل الشيخ دەڵێت، لە پەیامێکیدا بەناوی (تحكيم القوانين) دەڵێت: هەروەك چۆن دادگاکان سەرچاوە و بەڵگەنامەیان هەیە کە هەمووی سەرچاوەکەی پەڕتوکی الله و سوننەتی پێغەمبەرەکەیەتی -مەبەستی دادگا ئیسلامییەکانە- جا ئەم مەحکەمانەش سەرچاوەیان هەیە کە ئەویش بریتییە لە قانونی هەڵبەستراو لە چەندین شەریعەتی جیاواز و قانونی زۆر وەك قانونی فەڕەنسی و قانونی ئەمریکی و قانونی بەریتانی -پاشان دوای ئەوە باسی ئەوەی کردووە کە خەڵك چۆن بە ڕەوە دێن بۆ ئەم مەحکەمانە و چۆن حوکم دەکەن لە نێوانیان بە غەیری ئەوەی الله دایبەزاندووە بەبێ پشتبەستن بە قورئان و سوننەت- پاشان دەڵێت: جا ئایا چ کوفرێك هەیە لەسەرووی ئەم کوفرە -واتە دەستور- وە چ هەڵوەشێنەرەوەیەك هەیە بۆ شایەدی دان بەوەی محمد(ﷺ) پێغەمبەری الله ـيە دوای ئەم هەڵوەشێنەرەوەیە، بۆیە هەر کەسێك ڕازی بێت و نموونەی ئەم دەستورە پەسەند بکات ئەوا شایەدی هێنان هەڵوەشاوەتەوە لای ئەو کەسە".

وتەیەکی تر هەیە هی أحمد شاكر ـە -رحمه الله- دەڵێت: "بەڕاستی حوکمەکە لە دەربارەی ئەم قانونە دەستکردانە ڕوون و ئاشکرایە وەك ئاشکرایی خۆر، کە کوفری دیار و ئاشکرایە و نە هیچ شاراوەییەکی تیادایە و نە هیچ پێچ و پەنایەك".

هەروەها وتەیەکی تر هەیە هی ئیمامی (الشنقيطي ـيە -رحمه الله-) لە تەفسیرەکەیدا دەڵێت: "سەبارەت بە ڕژێمی شەرعی پێچەوانەی تەشریعی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، حوکم پێکردنی کوفرە بە بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، وەك بانگەشەکردنی ئەوەی کە فەزڵ دانی نێرینە بەسەر مێینە لە میراتدا دادپەروەر نیە".

کەوابوو لە پاڵ ئەوەی چەسپاندمان لە ئایەتەکان و لە ڕێگەی فەرموودەکان و وتەکانی زانایان لە دەربارەی حەقیقەتی ئەم دەستورە، ئەمە وتەکانی زانایان بوو ئەوانەی لەسەر ئەم دەستورانە وەستاون لە نزیکەوە، وە وتەکەی (ابن كثير)یش چونکە لە سەردەمی پیاوێك بووە کە قانون و دەستورێکی داناوە لە سەردەمەکەی خۆی، بۆیە ئەویش ئەم قسەیەی کردووە، کەوایە ئەم قانونە کوفرە -پەنا بە الله- جا هەر کەسێك پێی ڕازی بێت لە دین دەردەچێت داوای سەلامەتی لە الله تعالى دەکەین.

یەکێك لە قوتابیەکان لێی دەپرسێت دەربارەی تەفسیری ﴿وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾[1]، ئەویش دەڵێت: ئەگەر الله عز وجل کارەکەی بۆ ئاسان کردین و تەمەنی داین لەبارەی ئەم ئایەتەوە دەدوێین بە ئیزنی الله (وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ) بەڵام لە زیادەی قسان ئێستا

(١) المائدة: ٤٤

دەڵێم دەربارەی ئەوەی پەیوەستە بە (وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ) بەم ئایەتە وتەی ئیبن عەباس (رضي الله عنهما): کفر دون کفر، لە سەردەمی ئەو هەندێك کەس ئەو خەلیفانەیان تەکفیر کرد کە حوکمیان دەکرد بەوەی الله دایبەزاندبوو -خەلیفەکانی بەنی ئومەییە- چونکە هەندێك سەرپێچی کردنی شەرعییان لێ بینیبوون جا بەپێی ئەم سەرپێچی کردنانەی شەرع -لە هەندێك لە جوزئیات- هەندێك کەس هەبوون تەکفیریان کردن، جا ئەوانە زیادەڕەوەکان بوون، ئیبن عەباس (رضي الله عنهما)زانای ئوممەت بوو، زانی کە ئەم سەرپێچییانە لە لایەن ئەو خەلیفانەوە کە حوکم دەکەن بەوەی الله دایبەزاندووە نایانخاتە ڕیدەوە و دەریان ناکات لە دین هەر بۆیەش وتی: ئەو کوفرە نیە کە ئێوە بۆی دەچن ئەمە کفر دون کفر ـە؛ واتە ئەم کردەوانەی کردوویانە دەچێتە بەشی سەرپێچی و تاوان ناچێتە بەشی کوفر، کەوایە ئەم قسەیە لە دەربارەی کێ کراوە؟ لەبارەی پیاوێك کە حوکم دەکات بەوەی الله دایبەزاندووە و کاردەکات لەژێر ناوی پێشەوای ئیمانداران و سیفەتی خەلیفەی هەڵگرتووە، ئەم وتەیە دەوترێت دەربارەی ئەیاد عەللاوی و موڕسی و جگە لەویش و جگە لەویش !! بەراوردێك بکە لە نێوان ئەوانە و ئەو کەسەش کە ئەم قسەیە وتراوە لەبارەیەوە، ڕووی بەراوردکردن نیە! ئەوانە (واتە زیادەڕەوەکان لە سەردەمی ئیبن عەباس) خەڵك دەگەڕان لە کوفر لە ڕەفتارەکانی ئەوانە (واتە خەلیفەکانی ئومەوییەکان) ئێمە دەگەڕێین ئیمان لە کوێیە لە ڕەفتارەکانی ئەوانە! واتە مەگەڕێ بەدوای کوفرەکان، پێویست ناکات، بەڵکو بڵێ کوانێ تەنها شتێکی نزیك لە ئیسلام، کەوایە چۆن دایبەزێنین لە کاتێکدا ئەگەر وتەکە صەحیح بێت، چۆن وتەیەك دابەزێنین کە وتراوە دەربارەی پێشەوای ئیمانداران، خەلیفەیەك کە حوکمی کردووە بەوەی الله دایبەزاندووە بیخەینە سەر کەسانێك کە حوکم دەکەن بە حوکمەکانی جاهیلیەت بە ئارەزوو و هەوەسی جوولەکە و نەسارا و بە دینی باتڵ -دینی پاشا-! چۆن ئەم وتەیە دەخرێتە سەر ئەوانە، بە ویستی الله ئەگەر الله عز وجل ئاسانی کرد لەبارەی ئەم بابەتەوە دەدوێین لە داهاتوودا بە ئیزنی الله، جزاكم الله خير الجزاء وبارك فيكم.

وتاری

شێخ ئەبی عەلی ئەنباری - تقبه اللە-

بەناونیشانی

دەستور لە ئارەزوو وهەوەسی جوولەکە و نەسارِایە

وەرگێرِانی

پێگەی رِاستەرِێ

